

lytus-Gattung bekannt. Ich habe diese Art aus dem *Sc. rugulosus* Ratz. gezogen.

Pachyceras xylophagorum Ratz. wurde schon aus zahlreichen Borkenkäferarten gezogen. Als neuen Wirt habe ich für ihn den *Pit. chalcographus* L. gefunden.

Eutelus typographi Ruschka. Soweit es mir bekannt ist, wurde dieser Parasit nur aus der Buchdruckerbrut gezogen. Als neue Wirte für ihn gebe ich an: *Blastophagus piniperda* L., *Polygraphus poligraphus* L., *Pityogenes chalcographus* L. und *quadridens* Hrtg. Das Zuchtmaterial stammte aus dem Karpathenvorgebirge.

Eurytoma ischioxanthos Ratz. aus den Arten: *Sc. mali* Bechst., *rugulosus* Ratz., *Lepersinus orni* Fuchs. und *Pityogenes chalcographus* L. Diese vier Borkenkäfer waren noch nicht als Wirte dieses Parasiten bekannt.

Eurytoma flavovaria Ratz. ist bisjetzt nur aus dem *Lepersinus fraxini* Panz. bekannt. Ausser der typischen Form habe ich noch die var. *obscura* in 3 männlichen Exemplaren bekommen.

Eurytoma rosae Nees. zum ersten Male als Parasit der Borkenkäfer festgestellt und zwar habe ich ein Weibchen aus den *Scolytus mali*-Larven bekommen (Zaleszczyki in Podolien).

Prostoskrzydłe okolic Wierzbnika (wojew. kieleckie)

(Die Geradflügler aus der Umgegend von Wierzbnik (Wojew. Kielce)

podał

W. SZELIGA-MIERZEYEWski (Wilno).

Pomimo prac Pylnowa i Pongrącza fauna prostoskrzydłych województwa kieleckiego jest do dziś jeszcze niedostatecznie zbadaną, co najlepiej wskazuje niniejsza notatka, stanowiąca wykaz gatunków, zebranych zupełnie przygodnie w końcu lata 1928, 29 i 30 roku w okolicach Wierzbnika przez pannę Zofję Zajcównę. Ogółem jest 27 gatunków i 2 odmiany, z których 4 gatunki (*M. roeselii*, *St. apricarius*, *St. pullus*, *St. vagans*) i 1 odmiana (*Ch. parallelus* var. *blandus*) są nowemi dla Kieleckiego, a 1 odmiana (*M. roeselii* var. *diluta*) nowa dla Polski (2 gwiazdki). Wymieniona odmiana (*diluta*) została już w roku 1928 podana

lecz zupełnie mylnie przez Sokołowskiego, co wyraźnie widać z podanych przez samego autora wymiarów długości (15 mm) pokryw skrzydłowych. Według Brunnera v. Wattenwyl u typowych samic gatunku *Metrioptera roeselii* pokrywy mają 5—6 mm długości, u odmiany zaś *diluta* 2—3 mm. Zacher (1916 i 1917) opisał nową odmianę var. *prisca* alias *intermedia* tegoż gatunku, stanowiącą przejście od typowej *roeselii* do *diluta* i mającą pokrywy długości od 7 (Zacher) do 14 mm (Ramme 1920). Sokołowski więc miał cały szereg okazów tej nowej odmiany — *prisca* (Zacher) lecz ani jednej *diluta*, na co zrestą wskazują pomiary 96 samic, przeprowadzone przez niego samego, a które tu za nim podaję dla łatwiejszego i szybszego zorientowania się: 2 ♀ — 5 mm, 7 — 6 mm, 12 — 7 mm, 27 — 8 mm, 22 — 9 mm, 15 — 10 mm, 7 — 11 mm, 2 — 12 mm, 1 — 13 mm, 1 — 15 mm.

Z tych pomiarów wynika, że długość pokryw u gatunku *roeselii* jest zmienna i waha się pomiędzy 6 i 11 mm; minimalna byłaby 5 mm, a maksymalna — 13 względnie 15 mm, — najczęstsze zaś są okazy o długości pokryw 7—14 mm, to jest stanowią 79%, a zatem var. *prisca* (7—14 mm), mojem zdaniem, niema racji bytu, ponieważ stanowi przejście od form bardzo krótko-pokrywowych do form miernie-pokrywowych. Z tego powodu proponowałbym uważać okazy mające pokrywy 5—15 mm długości za *roeselii*, od 20 i więcej zaś za *diluta*.

Podane w tym spisie gatunki zbierane były w okolicach Wierzbnika: Michałów, Wanacja, Majówka, las Starachowicki, fabryka Ceramiczna, fabr. Stalownia, maj. Skały.

W zakończeniu serdecznie dziękuję Pannie Zofji Zajcównie za dostarczony mi materiał, który obecnie znajduje się w zbiorach Zakładu Anatomji Porównawczej U. S. B. w Wilnie.

I. PHASGONURIDAE.

1. *Phasgonura cantans* (Fues.) Skały 1 ♀ 4 VIII 28.
 2. *Pholidoptera griseoptera* (De Geer.) Michałów (las państwowy) 1 ♀ w połowie lipca 28 r.
 3. * *Metrioptera roeselii* (Hag.) Wanacja (las) 2 ♀, 1 ♂, 1 VIII 28;
** *M. r.* var. *diluta* (Charp.) Wanacja (las) 1 ♀ 1 VIII 28.
- Pomimo uszkodzonych końców, pokrywy i same skrzydła

mają 20·5 mm długości i sięgają wyraźnie poza koniec pokładka.

	♀ z Wanacji	♀ wdł. Brunnera
Longitudo corporis	19 mm	15—17 mm
„ pronoti	5 „	4·5—5 „
„ elytrorum	20·5 „	23 „
„ ovipositoris	7·5 „	7·8—8 „
„ femor. post.	18 „	16·5—17 „

4. *M. brachyptera* (L.) Majówka 1 ♀ 15 VIII 28 (las); 1 ♀ 2 ♂ 30 VII 28 (pastwisko).

5. *Tettigonia verrucivora* (L.) Wanacja (las) 1 ♀ 1 ♂ 1 VIII 28; Skały 1 ♂ 4 VIII 28.

II. LOCUSTIDAE.

6. *Acrydium bipunctatum* (L.) Michałów (las) 1 ♀ 26 VII 28; fabr. Ceramiczna (pole) 2 ♀ 26 VII 28.

7. *A. subulatum* (L.) Brzeg stawu starachowickiego 1 ♀ 19 IX 30.

8. *A. krausi* (Saul.) Wanacja 1 ♂ 1 VIII 28; Michałów (las) 1 ♀ 11 VIII 29.

9. *Chrysochraon brachypterus* (Ocsk.) Majówka 1 ♀ 16 VIII 28; (las Starachowicki), 2 ♀ 30 VII 28 (pastwisko).

10. *Ch. dispar* (Germ.) Las Starachowicki 3 ♀ 1 ♂ 24 VIII 30.

11. *Stenobothrus stigmaticus* (Ramb.) Wanacja 3 ♀ 1 ♂ 1 VIII 28; Majówka (pastwisko) 1 ♀ 30 VII 28; fabr. Ceramiczna (pole) 5 ♀ 1 ♂ 26 VII 28.

12. *S. lineatus* (Panz.) Wanacja 2 ♀ 1 VIII 28; Majówka 1 ♀ 1 ♂ 16 VIII 28 (las Starachowicki), 2 ♀ 1 ♂ 30 VII 28 (pastwisko); fabryka Ceramiczna (pole) 1 ♀ 26 VII 28.

13. *Omocestus haemorrhoidalis* (Charp.) Michałów (las) 1 ♀ 3 ♂ 26 VII 28; Wanacja 2 ♀ 1 ♂ 1 VIII 28; Majówka (las) 1 ♀ 15 VIII 28.

14. *O. ventralis* (Zett.) Majówka 3 ♀ 4 ♂ 16 VIII 28 (las Starachowicki), 1 ♀ 2 ♂ 30 VII 28 (pastwisko).

15. *O. viridulus* (L.) Wanacja (las) 2 ♀ 2 ♂ 1 VIII 28; Majówka 3 ♀ 2 ♂ 16 VIII 28 (las Starachowicki), 14 ♀ 5 ♂ 30 VII 28 (pastwisko); fabr. Ceramiczna (podwórze) 1 ♀ VII 28.

16. * *Stauroderus apricarius* (L.) Wanacja (las) 6 ♀ 1 VIII 28; fabr. Stalownia 2 ♀ 17 VIII 29.

17. * *S. pullus* (Phil.) Majówka (las Starachowicki) 1 ♀ 1 ♂ 16 VIII 28.

18. * *S. vagans* (Evers.) Michałów (las) 1 ♂ 26 VII 28.

19. * *S. bicolor* (Charp.) Michałów (las) 3 ♂ 25 VII 28; Wanacja 3 ♂ 1 VIII 28; Majówka 2 ♂ 15 VII 28 (las), 1 ♂ 30 VII 28 (pastwisko); fabr. Ceramiczna 5 ♂ 26 VII 28 (pole), 2 ♂ VII 28 (podwórze); fabr. Stalownia 1 ♂ 17 VIII 29.

20. *S. biguttulus* (L.) Michałów (las) 2 ♂ 26 VII 28, 4 ♂ 11 VIII 29; Wanacja 5 ♂ 1 VIII 28; fabr. Ceramiczna 2 ♂ 26 VII 28 (pole), 6 ♂ VII (podwórze); fabr. Stalownia 2 ♂ 17 VIII 29; *bicolor et biguttulus* 77 ♀ ♀ cum ♂ ♂.

21. *Chorthippus albomarginatus* (De Geer.) Michałów (las) 14 ♀ 1 ♂ 26 VII 28, 3 ♀ 1 ♂ 11 VIII 28; Wanacja (las) 67 ♀ 9 ♂ 1 VIII 28; Majówka 1 ♀ 15 VIII, 3 ♀ 16 VIII 28 (las Starachowicki), 2 ♀ 2 ♂ 30 VII 28 (pastwisko); fabr. Ceramiczna 14 ♀ 3 ♂ 26 VII 28 (pole), 53 ♀ 21 ♂ VII, VIII 29 (podwórze).

22. *Ch. dorsatus* (Zett.) Wanacja (las) 1 ♀ 1 ♂ 1 VIII 28; Majówka (las Starachowicki) 1 ♀ 2 ♂ 15 VIII 28.

23. *Ch. parallelus* (Zett.) Wanacja (las) 38 ♀ 11 ♂ 1 VIII 28; Majówka 1 ♂ 16 VIII 28 (las Starachowicki), 12 ♀ 5 ♂ 30 VII 28 (pastwisko); fabr. Ceramiczna 25 ♀ 5 ♂ 26 VII 28 (pole), 2 ♀ 4 ♂ VII, VIII 28 (podwórze).

* *Ch. parallelus* var. *blandus* (Evers.) fabr. Ceram. (pole) 1 ♀ 26 VII 28.

24. *Ch. longicornis* (Latr.) Wanacja (las) 5 ♀ 3 ♂ 1 VIII 28.

25. *Gomphocerus maculatus* (Thun.) Michałów (las) 3 ♀ 1 ♂ 26 VII 28, 3 ♀ 1 ♂ 11 VIII 29; Wanacja 7 ♀ 3 VIII 28; fabr. Ceram. 2 ♀ 17 VIII 29.

26. *Stethophyma grossum* (L.) Michałów (las) 1 ♀ 11 VIII 29.

27. *Oedipoda coerulea* (L.) Michałów (las) 3 ♀ 2 ♂ 26 VII 28, 1 ♀ 2 ♂ 11 VIII 29; Wanacja (las) 2 ♀ 1 ♂ 1 VII 28.

Z Zakładu Anatomji Porównawczej U. S. B. w Wilnie.

SPIS CYTOWANEJ LITERATURY.

1. Waga, Sprawozd. z podr. natural., odbytej w r. 1854 do Ojcowa. Bibl. Warsz. II, 1857.

2. Pyłnow. Fauna okr. goroda Nowo-Alexand. Liubl. gub. I Priamokr.

(Orth. salt.) Zap. Nowo-Alex. Inst. sielsko-choz. i liesow. T. 22, St. Petersburg 1913.

3. Pylnow. Materiały po priamokr. (Orth. Salt.) Russkoj Polszy. Rusk. Ent. obozr. T. 13, 1913.

4. Pongràcz. Beiträge zur Orthopterenfauna Polens. Prace zool. polsk. Muz. przyrodn. T. 1. Rozp. Warszawa 1922.

5. Poliński. Drobne notatki ortopterol. ibidem T. 1 B. Drobne wiadomości. 1922.

6. Brunner v. Wattenwyl. Prodrömus d. europ. Orthopteren. Leipzig 1882. Seite 358 u. 359.

7. Zacher (1916). Kleine Beiträge zur Kenntnis d. deut. Geradfl. Ent. Jahrb. für 1917. Seite 175.

8. Zacher (1916). Die Geradfl. Deutschl. u. ihre Verbr. Jena 1917. Seite 233 u. 234.

9. Ramme. Orthopterol. Beiträge. Arch. f. Naturg. B. 86. Abt. A. 1920. Berlin. Seite 161.

10. Sokołowski. Fauna owad. prostoskrz. (Orthopt.) wojew. Poznańskiego. Poznań 1928. Prace Tow. Przyjac. Nauk. T. 4, ser. B. Stronice 126 i 154, 155.

Zusammenfassung.

Im vorliegenden Verzeichnis werden 25 Arten und 2 Var. aus der Umgegend von Wierzbnik (Michałow, Wanacja, Majówka, Starachowski Wald, keramische Fabrik, Eisengießerei u. Gut Skaly) angegeben. 4 Arten und 1 Var. (ein Stern) sind als neu für die Wojewodschaft Kielce zu betrachten und 1 Var. (2 Sterne) für ganz Polen. Alle Geradflügler wurden im Spätsommer 1928, 29 u. 30 von Frl. Zofja Zajc ganz beiläufig gesammelt und befinden sich im Mus. des Instit. für vergleichende Anatomie der Univ. zu Wilno.

Das von Sokołowski als var. *diluta* angegebene ♀ ist ein typisches *roeselii* mit bloß etwas längeren Flügeldecken (14 mm), was aus seiner eigenen Beschreibung und Zusammenstellung klar genug hervorgeht.

Die var. *prisca* Zacher ist ebenfalls zu streichen, weil sie nicht genügend charakteristisch ist. Nach Ansicht des Vefassers sind alle Exemplare mit 5—15 mm langen Flügeldecken als *Metr. roeselii*, mit 20 mm und darüber als *M. roes.* var. *diluta* aufzufassen.

Aus d. Instit. für vergl. Anatomie der Un. zu Wilno.